

PREDGOVOR

Težnja za istinom od samih početaka filozofije predstavljala je temeljni pokretač svakog filozofskog promišljanja uopće. Pritom ne treba posebno naglašavati kako je argument (raz)uma predstavljao formalni kriterij po kojemu se nastojalo prodrijeti prodrijeti do istine. Ta dva elementa, težnja i (raz)um, označavaju specifičnost čovjeka koji s, jedne strane, teži prema nečemu i koji se kroz težnju pokazuje kao biće volje i želje, duha i duše, a koji, s druge strane, uz pomoć (raz)uma nastoji zahvatiti predmet svoje težnje pri čemu se pokazuje kao biće znanosti, logike i diskurzivnog mišljenja.

Ne bismo, međutim, bili prvi kada bismo postavili pitanje: Kolika je sposobnost (raz)uma čovjeku omogućiti uspostavljanje odnosa prema predmetu svoje težnje? U povijesti filozofije odgovori na to pitanje bili su, i još uvijek jesu, heterogeni, te su se između ostaloga artikulirali u pomnom razlikovanju uma i razuma i njima svojstvenim karakteristikama. Teško bi bilo navesti sve moguće odgovore koje su filozofi davali na to pitanje, ali ih u najopćenitijem određenju možemo smjestiti u dvije grupe: optimističnu i pesimističnu.

Iako je u okviru raznih filozofskih tradicija ta podjela bila tematizirana na razne načine, primjećujemo kako se u suvremenom svijetu na pitanje o mogućnostima (raz)uma više ne nastoji odgovoriti samo u okviru akademske filozofije. Naime, u našoj svakodnevici smo svjedoci stanovitog optimizma, koji bez prevelikog predrazumijevanja svih elemenata koje pitanje o (raz)umu nosi i bez istinskog uvažavanja relevantnosti samog pitanja, počinje progovarati isključivo o mogućnostima razuma koje se čine neograničenima.

Teško bi bio zamisliv javni diskurs koji svoj put do pojedinca pronalazi u brojnosti dinamičnih ili statičnih medijskih slika, bez figura mišljenja koje nas pozivaju i ukazuju na razum. Tako se poziv na razumsku instancu najčešće očituje u pridjevu „racionalan“, a transparentnim postaje u brojnim političkim diskursima, u ekonomskim, gospodarskim i društvenim analizama ili pak u tehnologizaciji društva pri čemu konstatacija „to je racionalno“ u drugi plan stavlja čak i etičke zahtjeve.

Nerijetko pojam razuma stoji i u funkciji raznih ideologema pri čemu fungira kao oruđe kojim se a priori nastoji delegitimirati poziciju drugoga, a svoju postaviti kao istinitu, čime se na paradoksalan način pozivanjem na razum sprječava mogućnost dijaloga. Paradoks je u tomu što razum, koji bi u idealnim postavkama trebao regulirati čovjekovu težnju za uspostavljanjem odnosa prema istini, a koja uvijek nosi element ekscentričnosti, postaje banalnost ili floskula kojom se čovjek više zatvara nego dijaloški otvara. Tako se ujedno i sama istina, koja uvijek postaje aktualna u konkretnoj ljudskoj zajednici, nastoji prisvojiti od strane jednih na uštrb onih drugih čime se ruši i kohezija same zajednice.

Stoga je nezaobilazno ukazati na zahtjev za autentičnim i iskrenim dijalogom kojim se nastoji ostvariti ona ista težnja za istinom, pri čemu razum ne bi trebao predstavljati kamen spoticanja, već bi u službi težnje k istini trebao biti formalni okvir suradnje cijele ljudske zajednice. Taj zahtjev je prepoznala i akademska zajednica, što postaje vidljivo u inzistiranju na interdisciplinarnom pristupu radi međusobne suradnje raznih znanstvenih disciplina u približavanju istini kojoj sve one teže.

Potaknuti težnjom prema istini i uvažavajući zahtjev za dijaloškim karakterom znanstvene spoznaje, Filozofski klub Nus studenata Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod pokroviteljstvom studentskog časopisa Spectrum studenata

Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, objavljuje zbornik studentskih radova Razum kroz povijest, u kojem surađuje sa studentima Filozofskog fakulteta i Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te sa studentima Teološkog fakulteta Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu.

Upravo zbog ranije spomenutog problematičnog odnosa prema mogućnostima razuma, radovi ovog zbornika pokušavaju osvijetliti određeno predrasumijevanje pojma razum. Pritom se značaj razuma razmatra u tematiziranju kritičkog, odnosno afirmativnog odnosa prema racionalnosti u kontekstu filozofije religije; u problemu racionalizma u okvirima spoznajne teorije i filozofske antropologije; u evaluaciji razuma u postmodernom društvu te u odnosu samog pojma razuma i onih fenomena zapadnog društva koji su s njime usko povezani.

Konačno, možemo reći kako ovaj zbornik predstavlja jedan skroman studentski doprinos u razmatranju onih filozofskih pitanja koja postoje od kada postoji i filozofija. Ipak, radovi koji reaktualiziraju ta filozofska pitanja u kontekst suvremenog društva svjedoče o činjenici kako studenti ne ostaju ravnodušni prema društvu u kojem žive i onim gibanjima društva koje smatraju problematičnima te na koje nastoje dati konstruktivne odgovore.

Martin Svilanović